

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

**Факультет педагогічної та соціальної освіти
кафедра педагогіки, психології та інклюзивної освіти**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

О.А.Кузнецова

27 серпня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Ступінь доктора філософії
Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки»

2021-2022 навчальний рік

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Яблонський А.І., доктор психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології та інклюзивної
освіти А.І. Яблонський (Яблонський А.І.)

Програму застверджено на засіданні кафедри педагогіки, психології та
інклюзивної освіти

Протокол № 1 від «27» серпня 2021 року
Завідувач кафедри А.І. Яблонський (Яблонський А.І.)

Програму погоджено з гарантом ОНП «Освітні педагогічні науки»
(Степановою Т. М.) Т.М. Степанова

Анотація

Курс «Методологія наукової діяльності» впроваджено у навчальний план підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня доктора філософії з метою ознайомлення аспірантів з методологією наукових досліджень, формування вміння застосовувати її у науковій діяльності; організовувати власну науково-дослідницьку діяльність; забезпечення чіткого розуміння студентами поняття про наукову діяльність; засвоєння понятійно-термінологічного апарату наукової діяльності; ознайомлення зі станом наукової діяльності в Україні та світі; ознайомлення з електронними та Інтернет-ресурсами інформації; засвоєння системи роботи з бібліотечно-бібліографічними джерелами інформації та вивчення порядку оформлення наукового дослідження та підготовки його до публічного захисту.

Ключові слова: методологія, методи, наукове дослідження, експеримент, інформація, захист дисертації.

Annotation

The course "Methodology of Scientific Activity" is introduced into the curriculum of third-level educational and scientific level of Doctor of Philosophy in order to acquaint graduate students with the methodology of scientific research, the formation of the ability to apply it in scientific activities; organize their own research activities; providing students with a clear understanding of the concept of scientific activity; mastering the conceptual and terminological apparatus of scientific activity; acquaintance with the state of scientific activity in Ukraine and the world; acquaintance with electronic and Internet resources of information; mastering the system of work with library and bibliographic sources of information and studying the procedure for registration of scientific research and its preparation for public defense.

Key words: methodology, methods, scientific research, experiment, information, dissertation defense.

1. Опис навчальної дисципліни
Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 011 Освітні, педагогічні науки	Обов’язкова
	Спеціальність Освітні, педагогічні науки	
Індивідуальне науково-дослідницьке завдання: підготовка та виступ на науково-практичній конференції		<i>Рік підготовки:</i>
Загальна кількість годин – 90		1
		<i>Семестр</i>
		1-й
		<i>Лекції</i>
Тижневих годин для денної форми навчання аудиторних – 8 самостійної роботи студента – 16	Ступінь: Доктора філософії	10 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		20 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		60 год.
Вид контролю: залік		
http://moodle.mdu.edu.ua/my/		

Мова викладання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (до 33/67%).

Опис навчальної дисципліни

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 011 Освітні, педагогічні науки	Обов’язкова
	Спеціальність Освітні, педагогічні науки	
Індивідуальне науково-дослідницьке завдання: підготовка та виступ на науково-практичній конференції		<i>Рік підготовки:</i>
Загальна кількість годин – 90		1
		<i>Семестр</i>
		1-й
		<i>Лекції</i>
http://moodle.mdu.edu.ua/my/	Ступінь: Доктора філософії	4 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		6 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		80 год.
		Вид контролю: залік

Мова викладання – українська

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для заочної форми навчання: 10 год. – аудиторні заняття, 80 год. – самостійна робота (до 11/89%).

2. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

Мета курсу: ознайомити аспірантів із методологією наукових досліджень, сформулювати вміння застосовувати її у практичній професійній діяльності; організовувати власну дослідницьку діяльність.

Завдання курсу:

- забезпечити чітке розуміння аспірантами поняття про методологію наукового пізнання;
- засвоїти понятійно-термінологічний апарат наукової діяльності;
- ознайомити зі станом наукової діяльності в Україні та світі;
- ознайомити з електронними та Інтернет-ресурсами інформації;
- засвоїти систему роботи з бібліотечно-бібліографічними джерелами інформації;
- вивчити порядок оформлення наукового дослідження та його підготовки до захисту.

Передумови для вивчення дисципліни: «Філософія науково-дослідної діяльності», «Інформаційна грамотність».

Навчальна дисципліна складається з 3 кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки, змістом сучасних філософських дискусій із проблем розвитку суспільства та освіти; здійснювати рефлексію щодо актуальних проблем суспільного та індивідуального буття.

ПРН 2. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН 3. Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з педагогічної освіти і науки та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

ПРН 4. Глибоко розуміти загальні принципи та методи педагогічних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері педагогічної освіти і науки та у викладацькій практиці.

ПРН 7. Знати і володіти основними засобами науково-теоретичного та емпіричного досліджень: сукупністю наукових методів, всебічно обґрунтованих та зведених в єдину систему; сукупністю понять, визначених термінів і пов'язаних між собою; аналізом (продуктивної праці дітей та документації педагогів; фізичного стану дітей; освітнього середовища закладів освіти різного рівня; рівнів розвитку, вихованості та навченості).

ПРН 8. Мати передові концептуальні та методологічні знання з педагогічної освіти, і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на

рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

ПРН-9. Набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку та критичного аналізу інформації, концептуалізацію та реалізацію наукових проєктів, управління науковими проєктами, складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень та/або проєктів, реєстрації прав інтелектуальної власності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспірант оволодіває такими *компетенностями*:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність до узагальнень, аналізу та синтезу, розвитку критичного мислення для розуміння процесів і явищ в галузі освіти, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

ЗК 2. Здатність до пошуку, систематизації, критичного осмислення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність створювати та інтерпретувати нові знання у процесі виконання наукового дослідження; брати участь, розробляти і управляти проєктами в галузі освіти.

ЗК 4. Здатність планувати і здійснювати комплексні дослідження, зокрема і в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового світогляду із застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність).

II. Фахові:

ФК 1. Володіння знаннями у галузі освіти, зокрема про основні концепції, методики, технології, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань про систему педагогічної освіти і науки, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ФК 2. Здатність виявляти актуальні проблеми розвитку сучасної педагогічної освіти і науки аналізувати та пропонувати шляхи їх вирішення з орієнтацією на інтереси особистості, суспільства і держави. Публічно представляти результати своїх наукових пошуків та захищати результати дисертаційного дослідження.

ФК 3. Здатність збирати дані для наукового дослідження з проблем педагогічної освіти і науки, систематизувати та інтерпретувати їх. Із використанням методологічного інструментарію виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання педагогічної освіти і науки та дотичних до них міждисциплінарних напрямках.

ФК 4. Здатність цілісно й системно розуміти історію і теорію вітчизняної та зарубіжної освіти, екстраполювати їх досягнення на сучасну освітню й наукову практику і окреслювати перспективи її розвитку.

ФК 5. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти педагогічної освіти і науки та дотичні міждисциплінарні проекти.

ФК 10. Здатність продуктивно працювати з науковцями, викладачами, учасниками освітнього процесу у групі та науково-дослідницькому об'єднанні, виконувати різні ролі, завдання та функції в ньому, проявляти ініціативу та творчість, підтримувати та управляти особистими взаємостосунками на принципах співпраці та співтворчості.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Концептуальні основи науки.

Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання

Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи.

Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання.

Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень.

Тема 4. Методика проведення наукового дослідження. Обробка та узагальнення результатів дослідження

Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження.

Тема 5. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність.

4. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усього го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Концептуальні основи науки.						
Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	14	2	4			8
Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи.	16	2	4			10
Усього:	30	4	8			18

Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання						
Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	14	2	4			8
Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	16	2	4			10
Усього:	30	4	8			18
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження						
Тема 5. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	30	2	4			24
Усього:	30	2	4			24
Усього годин:	90	10	20			60

Заочна форма навчання

Назви кредитів і тем	Кількість годин					
	Усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Концептуальні основи науки.						
Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	14	2				12
Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи.	16		2			14
Усього:	30	2	2			26
Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання						
Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	14	2				12
Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	16		2			14
Усього:	30	2	2			26
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження						

Тема 5. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	30		2			28
Усього:	30		2			28
Усього годин:	90	4	6			80

5. Теми лекційних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Концептуальні основи науки		
1.	Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	2
2.	Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи	2
Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання		
3.	Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	2
4.	Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	2
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження		
5.	Тема 6. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	2
	Разом:	10

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Концептуальні основи науки		
1.	Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	2
2.	Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи	
Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання		
3.	Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	2
4.	Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження		

5.	Тема 6. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	
	Разом:	4

6.Теми практичних занять Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Концептуальні основи науки		
1.	Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	4
2.	Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи	4
Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання		
3.	Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	4
4.	Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	4
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження		
5.	Тема 6. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	4
	Разом:	20

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Концептуальні основи науки		
1.	Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	
2.	Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи	2
Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання		
3.	Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	
4.	Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	2
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження		
5.	Тема 6. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	2
	Разом:	6

7. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Концептуальні основи науки		
1.	Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	8
2.	Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи	10
Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання		
3.	Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	8
4.	Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	10
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження		
5.	Тема 6. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	24
	Разом:	60

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Концептуальні основи науки		
1.	Тема 1. Поняття методології науки. Загальна характеристика процесу наукового пізнання	12
2.	Тема 2. Поняття, мета, особливості науково-дослідної роботи	14
Кредит 2. Наукове дослідження та методика його виконання		
3.	Тема 3. Поняття методу й методології наукових досліджень. Методи емпіричних досліджень. Загальні методи досліджень	12
4.	Тема 4. Методика проведення наукового дослідження	14
Кредит 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження		
5.	Тема 6. Інформаційна база досліджень: носії і джерела інформації, їх види. Академічна доброчесність	28
	Разом:	80

8. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання складається з двох напрямів :

I – підготовка та виступ на науково-практичній конференції;

II – підготовка тез у збірник матеріалів наукової конференції.

Основне завдання цього виду діяльності – з'ясувати рівень знань, умінь, навичок збирати дані для наукового дослідження з проблем педагогічної освіти і науки систематизувати та інтерпретувати їх; уміння публічно представляти результати наукових пошуків із вирішення проблем педагогічної освіти і науки.

9. Форми роботи та критерії оцінювання

Рейтинговий контроль знань аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

Форми поточного та підсумкового контролю. Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів із дисципліни здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (КР). Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, лабораторних робіт, уміння самостійно опрацьовувати тексти, складання списку рекомендованої літератури, написання і захист реферату, здатності публічно чи письмово представляти матеріал наукових розвідок.

Завданням підсумкового контролю (КР, залік) є перевірка глибини засвоєння аспірантом програмового матеріалу кредитів.

Критерії оцінювання відповідей на практичних заняттях:

Аспіранту виставляється відмінно коли він відмінно володіє матеріалом

Аспіранту виставляється дуже добре коли він відмінно володіє матеріалом але не може відповісти на питання за відповідною темою

Аспіранту виставляється добре коли він відмінно володіє матеріалом але не може відповісти на питання за відповідною темою та пояснити значення використаних термінів

Аспіранту виставляється достатньо коли студент розкриває тему наполовину

Аспіранту виставляється задовільно коли студент погано орієнтується у відповідній темі

Оцінка за виконання індивідуального науково-дослідного завдання, завдань самостійної роботи виставляється з урахуванням таких параметрів:

Кількість балів у кінці **семестру** повинна складати від 150 до 300 балів (за 4 кредити), тобто сума балів за виконання усіх завдань.

Відповідний **розподіл балів, які отримують студенти за 3 крд.**

Поточне оцінювання та самостійна робота					КР	Накопичувальні бали/сума
Кредит 1		Кредит 2		Кредит 3		
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	30	300 /100*
45	45	45	45	90		

***Примітка.** Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.

10. Засоби діагностики

Засобами діагностики та методами демонстрування результатів навчання є: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (зокрема есе, реферати, тези, анотації до наукових видань), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.

11. Методи навчання

Усний виклад матеріалу: наукова розповідь, спрямована на аналіз фактичного матеріалу; пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого розкривається сутність певного явища, закону, процесу; проблемне навчання, робота з підручником та додатковими джерелами, підготовка доповідей та диспутів з доповідями на семінарах, участь у ділових іграх, тренінгах, дискусіях; ілюстрація – метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (малюнки, схеми, графіки та ін.).

12. Рекомендована література

Базова

1. Гуторов О. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2017. 272 с.

2. Клименюк О. В. Виклад та оформлення результатів наукового дослідження : підручник. К.; Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 398 с.
3. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 350 с
4. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Організація та методологія наукових досліджень» для аспірантів (здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії) / уклад.: О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 40 с.
5. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
6. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.
7. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. 2-ге вид.. К. : Алерта, 2019. 492 с
8. Сардак С. Е. Основи наукових досліджень : навч. Посібник.Д. : ДГУ, 2018. 103 с.
9. Клименюк О.В. Методологія та методи наукового дослідження: навч. посіб. К. : Міленіум, 2005. 184 с.
10. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження: підручник. К.; Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. 307 с.
11. Палеха Ю.І., Леміш Н.О. Основи науково-дослідної роботи: навч. Посібник. К.: Ліра-К., 2013. 320 с. Рекомендовано МОН України.

Допоміжна

1. Методологія та організація наукових досліджень. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ до практичних занять з навчальної дисципліни підготовки докторів філософії. Харків, 2016. 18 с.
2. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
3. Основи наукових досліджень: методологія, організація, оформлення результатів [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. 24 / В. М. Головій, Є. Ю. Кузькін, Л. В. Піддубна та ін. К. : Хай Тек Прес, 2012. 343 с.
4. Артемчук Г.І, Курило В.М., Кочерган М. П. Методика організації науково-дослідної роботи : навч. посіб. К. : Форум, 2000. 270 с.
5. Баскаков А. Я., Туленков Н. В.. Методология научного исследования : учеб. пособие для аспирантов высших учеб. заведений . Межрегион. акад. упр. персоналом. К. : МАУП, 2002. 216 с.
6. Бочелюк В. Й., Бочелюк В.В. Методика та організація наукових досліджень із психології: навч. посіб. для аспірантів вищих навч. Закладів. К. : Центр учбової літератури, 2008. 360 с.

7. Вороніна Л. І., Воротін В.Є., Гуткевич С.О. Кандидатська дисертація: методика написання і захисту: посіб. для аспірантів і здобувачів наук. ступ. К. : Європейський ун-т, 2006. 137 с.
8. Єріна А.М. Заходжай В. Б., Єрін Д. Л.. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
9. Канке В. А. Основные философские направления в концепции науки. М., 2000.
10. Ковальчук В. В., Моїсєєва Л. М. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Професіонал, 2004. 208 с.
11. Краевский В.В. Методология научного исследования. СПб. : СПбГУП, 2001. 148 с.

Інформаційні ресурси

1. Гончаренко С., Ничкало Н. Дисертаційні дослідження з педагогіки: діапазон наукових пошуків і проблеми якості. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/706836/1/Дис.дослiдж.з%20педагогiки-початок.pdf>
2. Дубасенюк О.А. Методи науково-педагогічного дослідження у загальній системі методологічного становлення молодих дослідників. URL: http://eprints.zu.edu.ua/29083/1/дубасенюк_методи_ел.pdf
3. Зацерковний В.І., Тішаєв І.В., Демидов В.К. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с. URL: https://isp.kiev.ua/images/Page_Image/Library/Methodology_Zatserkovny_Tishayev_Demidov.pdf
4. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>